

Jaarverslag 2023

Inhoudsopgave

Voorwoord

1. Missie en visie

2. Comenius in het kort

2.1. Leven en werk

2.2. Comenius en Naarden

3. Comenius Museum in 2023

3.1. Comeniusdag

3.2. Tentoonstellingen

3.3. Internationale contacten

3.4. Activiteiten: lezingen & publicaties

3.5. Subsidies

3.6. Regionale samenwerking

3.7. Vrijwilligers

3.8. Bezoekersaantallen

4. Organisatie en beleid

4.1. Organisatie

4.2. Beleid

5. Financiën

Voorwoord

Wij zijn allen burgers van één wereld. Een mens haten, omdat hij elders is geboren, omdat hij een andere taal spreekt, omdat hij anders over de dingen denkt, omdat hij minder of meer dan jij weet, wat een onbegrip! Want wij zijn allen mensen en derhalve niet volmaakt. Wij hebben allen behoefte aan hulp. Niemand is zonder verplichtingen jegens anderen.

Comenius, *Consultatio Catholica* (1667)

2023 was het eerste jaar sinds de corona-epidemie dat het Comenius Museum het volledige kalenderjaar open kon zijn. We konden weer als vanouds werken aan onze taak van het openhouden van het mausoleum en het museum, alsmede het uitdragen van het bijzondere gedachtegoed van Jan Amos Comenius.

Ik noem graag een paar hoogtepunten.

Comeniusdag op zaterdag 18 maart stond in het teken van de aanhoudende vluchtelingenproblematiek en was wederom een bijzonder evenement met Tineke Ceelen, prijswinnaar van de Comeniusprijs 2023, en dr. David de Boer als spreker van de Comeniuslezing. Op 19 oktober opende de nieuwe Tsjechische ambassadeur mr. René Miko samen met wethouder Mark Marshall van Gemeente Gooise Meren en kunstenaar Miroslav Huptych de tentoonstelling 'Het labyrint van Comenius & Huptych', tot stand gekomen met medewerking van onze collega's in Uherský Brod. In november werd de gerestaureerde Tweede Kopie van Rembrandts Oude Man gepresenteerd, met veel dank aan Lakeland Foundation voor de financiële bijdrage.

Zeer bijzonder voor het museum is de toekenning van de Erfgoed Starters-bijdrage van het Mondriaanfonds in de zomer. Dit stelt ons in staat – vanaf 2024 – voor bijna twee jaar een junior medewerker Educatie & Presentatie aan te nemen. Deze stap past heel goed in onze wens een diverser en groter publiek aan te boren, en het gedachtegoed van Comenius breder zichtbaar te krijgen in Nederland.

Uiteraard is dit alles onmogelijk zonder de grote inzet en naaste betrokkenheid van alle medewerkers, het bestuur en de Raad van Advies. Veel dank!

Het jaar 2023 zag verder enkele belangrijke veranderingen op bestuurlijk niveau, met name het aftreden van bestuursvoorzitter Drs. Jan Landsaat; dr. John Exalto nam tijdelijk zijn taken waar als voorzitter. We verwelkomden meerdere nieuwe bestuursleden. Ook versterkten nieuwe vrijwilligers verschillende werkgroepen, mede door de bijzondere campagne 'Museumhelden & Schatbewaarders', georganiseerd via de regioconservator Laura en Grijs met dertien andere museale instellingen.

We hebben ons, ten slotte, in 2023 financieel goed staande kunnen houden. Verschillende subsidieverstrekkers, naast het Mondriaanfonds en Lakeland Foundation, hebben ons ondersteund. Wij danken de gemeente Gooise Meren, het ministerie van Cultuur in Tsjechië, het ministerie van Buitenlandse Zaken van Tsjechië, NeWoMij, Cultuurfonds en de Vrienden van Comenius voor hun zeer gewaardeerde, genereuze onmisbare financiële ondersteuning.

Eva Moraal (directeur Stichting Comenius Museum)

1. Missie en visie

Het Comenius Museum is een permanente instelling zonder winstoogmerk ten dienste van de gemeenschap, die materiële getuigenissen van en over Jan Amos Comenius en zijn gedachtegoed verwerft en behoudt. Het verricht hiernaar tevens wetenschappelijk onderzoek. Het Comenius Museum stelt zich de volgende doelen:

- Het in stand houden van het Comenius Museum te Naarden met de daarin ondergebrachte verzameling gedenkstukken en documentatie omtrent het leven, het werk en het gedachtegoed van Comenius
- Het beheer van en het toezicht op het Comenius Mausoleum en het zorgdragen voor de toegankelijkheid ervan
- Het bijdragen aan het behoud van de culturele erfenis van Comenius door het uitdragen van kennis over de persoon Comenius en zijn gedachtegoed

2. Comenius in het kort

De Stichting Comenius Museum in Naarden draagt zorg voor het Comenius Museum en Mausoleum. Het museum zet zich in om het gedachtegoed van Comenius onder de aandacht te brengen door middel van tentoonstellingen, lezingen, publicaties, de jaarlijkse Comeniusdag, het uitreiken van de Comeniusprijs en andere activiteiten. Het Comenius Museum werkt daarbij samen met instellingen uit binnen- en buitenland. De internationale verbindingen met verschillende Europese landen waaronder met name Tsjechië en Slowakije zijn van grote waarde. De activiteiten vinden plaats in en vanuit het museum en het naastgelegen mausoleum.

2.1. Leven en werk

Jan Amos Comenius werd op 28 maart 1592 in Nivnice geboren als Jan Komenský, in de buurt van het huidige Uherský Brod. Op twaalfjarige leeftijd werd hij wees. Hij groeide op in de Broedergemeente, een protestantse geloofsgemeenschap die is ontstaan als gevolg van het kerkzuiverende optreden van Jan Hus (1369-1415). Na de Latijnse school studeerde Comenius van 1611 tot 1614 aan de Duitse universiteiten in Herborn en Heidelberg. In 1614 keerde hij terug naar Prerov en werd hij rector van de eerder door hem bezochte Latijnse school. In 1616 werd hij aangesteld tot predikant van de Broedergemeente.

Twee jaar later brak de Dertigjarige Oorlog uit die grote gevolgen heeft gehad voor de protestanten in Comenius' geboorteland. In de slag bij de Witte Berg werden ze vernietigend verslagen door de katholieke Habsburgers. Comenius dook van 1621 tot 1628 onder en moest in 1628 zijn vaderland verlaten. Sindsdien was hij voortdurend op reis en verbleef in Polen, Engeland, Zweden en Hongarije. In 1656 vestigde hij zich op uitnodiging van de welgestelde familie De Geer in Amsterdam. Hier werkte hij in relatieve rust aan zijn oeuvre. Op 15 november 1670 overleed Comenius in Amsterdam. Hij werd in de Waalse kerk in Naarden begraven.

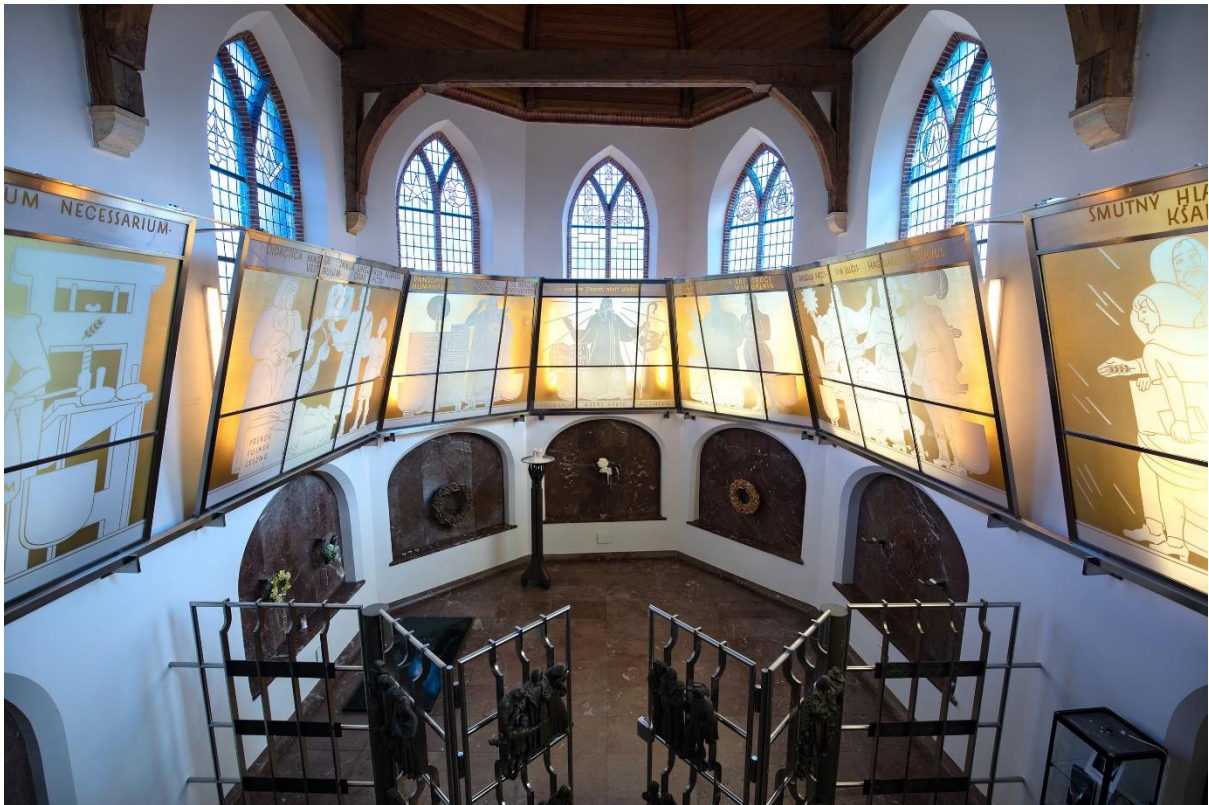
Comenius ontplooidde een veelvoud aan activiteiten, schreef vele boeken en was behalve theoloog en filosoof ook een invloedrijk pedagoog. In diverse Europese landen heeft hij betekenis gehad voor de vormgeving van het onderwijs en zijn ideeën over opvoeding werken tot op de dag van vandaag inspirerend.

2.2. Comenius en Naarden

Het Comenius Mausoleum is in de jaren 1934-1937 in opdracht van de Tsjechische regering ingericht door befaamde Tsjechische kunstenaars van die tijd. Comenius stierf op 15 november 1670 in Amsterdam. Op 22 november werd hij in de Waalse kerk te Naarden begraven. De predikant van deze kerk, Jean Louis Grouwels, was een aangetrouwd lid van de familie De Geer die Comenius in Amsterdam ondersteunde. Dominee Grouwels betaalde uit eigen zak voor Comenius' begrafenis. Wat precies de reden is voor deze gang van zaken is tot op heden niet duidelijk.

De laatste rustplaats van Comenius raakte in de vergetelheid, maar met het streven naar onafhankelijkheid in Tsjechoslowakije nam de belangstelling voor Comenius toe. In 1871 herontdekte de Naardense notaris J.P. de Roeper de plaats van het graf in het originele grafregister van de Waalse kerk. Op de aangewezen plaats werden in 1929, naast dat van Comenius, de stoffelijke resten van de oudheidkundige M. Brouwerius van Nidek en de officier

L. Guerre aangetroffen. Na laboratoriumonderzoek werden zij op 25 juli 1929 op de oorspronkelijke plaats herbegraven.

In 1933 besloot de Nederlandse regering dat de voormalige Waalse kapel door de Tsjechoslowaakse regering kon worden opgeknapt en ingericht als eerbiedwaardige grafplaats van Jan Amos Comenius. De Tsjechoslowaken kregen de vrije hand bij de inrichting. In de periode 1933-1937 werd de ruimte gerestaureerd en ingericht als mausoleum. Het ontwerp van de Tsjechische architect Ladislav Machoň werd uitgevoerd door drie bekende Tsjechische kunstenaars: Jaroslav Benda (glaswerk), Jaroslav Horejc (koorhek met beelden en kandelaar) en Karel Štipl (houtsnijwerk). Op 8 mei 1937 werd het mausoleum ingewijd. Sinds die tijd zijn het gebouw en het interieur onveranderd gebleven. In de periode 2007-2010 zijn de glas-in-loodramen, de glazen panelen en het houtsnijwerk grondig gerestaureerd.

3. Comenius Museum in 2023

3.1 Inleiding

In 2023 zat het Comenius Museum niet stil. Samen hebben onze medewerkers weer een mooie agenda gerealiseerd, met allerlei activiteiten. We hebben een nieuwe tentoonstelling tot stand gebracht, er werden lezingen gehouden en we ontvingen allerlei internationale gasten die geïnteresseerd zijn in Jan Amos Comenius en om die reden zijn laatste rustplek in Naarden bezoeken.

Hoewel het medewerkersbestand in grote lijnen heel standvastig is, zijn in 2023 met name in het bestuur enkele wisselingen van de wacht geweest. Steven Engelsman en Nick van Loendersloot legden in het begin van het jaar hun taken neer; Jan Landsaat trad in juli terug als voorzitter, vice-voorzitter John Exalto nam zijn taken tijdelijk waar. Tegelijk was er nieuw bloed en volop expertise met het aantreden van Hans Neven, uit het onderwijs afkomstig, Sarah-Jane Earle, vestigingsdirecteur van Beeld&Geluid Den Haag, en Julia Vytopil, plaatsvervangend directeur van Beeld&Geluid Hilversum.

Ook op andere plekken in het museum hebben we nieuwe vrijwilligers aangetrokken, zoals in de werkgroepen balie, gastvrouwen en -heren en techniek.

3.2. Comeniusdag

Het blijft het jaarlijkse hoogtepunt van de Stichting: Comeniusdag. De dag is sterk internationaal georiënteerd, trekt honderden bezoekers en is in Naarden Vesting een belangrijk evenement geworden.

Op zaterdag 18 maart vond Comeniusdag 2023 plaats in de Grote Kerk te Naarden.

Dit jaar bezochten o.a. internationale vertegenwoordigers van Tsjechië en Slowakije de dag, naast een delegatie van Gemeente Gooise Meren. Bijzonder vereerd waren we met het bezoek van de heer Ondřej Chrást, de Tsjechische staatssecretaris voor Cultuur, mevr. Katarina Sequensová, ambassadeur namens Tsjechië, Igor Slobodnik, de Slowaakse staatsecretaris van het Ministerie van Buitenlandse en Europese Zaken, Jozef Kuslita, plaatsvervangend hoofd van de missie van de Slowaakse Ambassade, professor Jozef Tancer van de Comenius Universiteit in Bratislava en de burgemeester van Uherský Brod, mevr M. Poláková.

In de ochtend vond in het mausoleum een besloten herdenking plaats, waar de hooggeëerde gasten bloemen legden bij het graf van Comenius, ter gelegenheid van zijn geboortedag. Tsjechisch dichteres Jana Beranová sprak een gedicht uit. Gitarist Martijn Vlijm speelde voor de gasten een bijzondere eigen bewerking van Smetana's *De Moldau*. Bij het standbeeld van Comenius voor de Grote Kerk speelde – na de kranslegging door alle delegaties – het Koperensemble Naarden de volksliederen van respectievelijk Tsjechië, Slowakije en Nederland.

Laureaat Tineke Ceelen

Dr. David de Boer

Oorlogsslachtoffers uit Oekraïne, op de vlucht voor klimaatverandering of op zoek naar een beter leven in het steeds moeilijker te bereiken 'Fort Europa': het thema dit jaar, *Het vluchtelingenvraagstuk. Migratie en Acceptatie*, was uiterst actueel én van alle tijden tegelijk; ook Comenius' leven en werk zijn immers getekend door zijn gedwongen vluchtelingschap.

Dit jaar reikte de jury de Comeniusprijs uit aan Tineke Ceelen, directeur van Stichting Vluchteling, voor haar niet-aflatende inzet voor vluchtelingen waar ook ter wereld. Historicus dr. David de Boer voorzag in zijn Comeniuslezing getiteld "Tussen oude en nieuwe Nederlanders" vier eeuwen van migratie en vluchtelingen in Nederland van een historische context. Het Damsco Quartet en fluitiste Iara Perillo vormden de bijzondere muzikale omlijsting van de middag. Zoals ieder jaar lag de presentatie van de middagsessie in de vertrouwde handen van Boris Dittrich.

De onafhankelijke jury van de Comeniusprijs bestond in 2023 uit de volgende personen:

Prof. dr. D.D. Breimer (voorzitter)

Prof. dr. M.J. Cohen

Mw. drs. A.Ch. van Es

Mw. drs. J.J.Tj. van den Hul-Omta

Dr. H.P.M. Knapen

Mw. R.V. Smelt-Verheul

Mw. drs. H. Verhoef (ambtelijk secretaris)

3.2. Tentoonstellingen

Op 19 oktober 2023 werd de nieuwe tentoonstelling “Het labyrint van Comenius & Huptych”

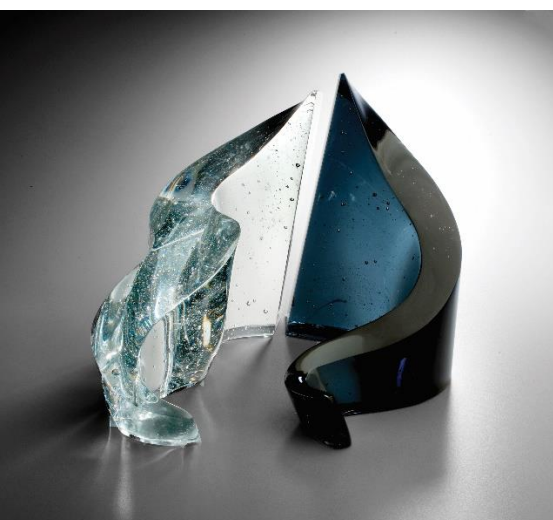
Zijne Excellentie mr. René Miko, Miroslav Huptych, wethouder Mark Marshall openen de tentoonstelling

geopend door de nieuwe Tsjechische ambassadeur mr. René Miko, wethouder Mark Marshall van Gooise Meren en de kunstenaar Miroslav Huptych zelf. De opening werd muzikaal omlijst door pianomuziek van Jordy Rozema, van het Papageno Huis in Laren. Speeches waren er van directeur Eva Moraal, Jan Hásek, directeur van de Glaskunstschool SUPŠS, en van de kunstenaar zelf, spontaan vertaald door de Tsjechisch ambassadeur. Vertaler Kees Mercks gaf een verdiepende inleiding in het werk van Comenius *Het labyrint van de wereld en het paradijs van het hart*.

Miroslav Huptych , foto: Tomáš Vodňanský

In de tentoonstelling staan 20 prenten van de gerenommeerde Tsjechisch kunstenaar Miroslav Huptych centraal. Tesaamen geven zij een moderne verbeelding van Jan Amos Comenius' enige literaire prozawerk *Het labyrint van de wereld en het paradijs van het hart* (1623). Dit bijzondere werk spreekt door zijn satirische maatschappijkritiek nog altijd veel mensen aan.

Štěpánka Fejfarová, 2014. Foto: SUPŠS

Daarnaast stelt het Comenius Museum een twaalfstal glaskunstwerken tentoon, geïnspireerd door *Het labyrint*, ingestuurd door studenten van de SUPŠS uit Železný Brod, een middelbare school voor toegepaste kunsten. Aan de inzending is een wedstrijd verbonden. Een professionele jury bestaande uit directeur Eva Moraal, conservator Radek Vana van het Tsjechisch Centrum, RvA-lid Henk Roos, galeriehoudster Ine van der Horn van Galerie Pouloueff en conservator Hélène Besancon van Glasmuseum Leerdam, zal de kunstwerken beoordelen en in 2024 de top drie een prijs uitreiken.

Met deze expositie brengt het Comenius Museum dit 400 jaar oude literaire meesterwerk opnieuw onder de aandacht en laat het zien hoe actueel en inspirerend *Het labyrint* nog altijd is.

Wij danken ons partnermuseum Jan Amos Comenius in Uherský Brod en externe adviseurs Kees Mercks en Steven Engelsman voor hun medewerking en expertise.

Miroslav Huptych bij een van zijn werken

De vaste tentoonstelling “Mundus Comenii – De Wereld van Comenius” bleef in 2023 onverminderd gewaardeerd door (internationale) bezoekers. Vanuit het museum is er continu gewerkt om de tentoonstelling goed werkende te houden, zodat zoveel mogelijk bezoekers van de wereld van Comenius konden leren.

Mundus Comenii - permanente tentoonstelling

3.3. Internationale contacten

Hoewel dit jaar geen internationaal bezoek aan onze collega's in Tsjechië op de agenda stond, was er veel onderling contact. Zowel op Comeniusdag als bij de opening van de nieuwe tentoonstelling was partnermuseum Uherský Brod met een delegatie aanwezig. We zijn bovendien in 2023 samen met Uherský Brod en de Akademie van Wetenschappen uit Praag gestart met de planning voor de Internationale Conferentie 2024, waarin het thema educatie centraal zal staan. Met collega's in het Onderwijsmuseum in Praag was er ook veel uitwisseling, met name scheidend directeur Markéta Pánková die de Comenius Penning is toegekend voor haar inzet en werk over Comenius. Deze zal zij op Comeniusdag 2024 uitgereikt krijgen.

Bijzonder verheugd was het Comenius Museum met het geschenk van het Tsjechische echtpaar Jiří Wald van het kunstwerk van Frantisek Mertl, Franta, getiteld "Samen". Dit bronzen meesterwerk is geschonken aan ons als blijk van waardering voor ons niet aflatende werk om de nagedachtenis van Comenius levend te houden.

In 2023 zijn er verder de reguliere contacten geweest met de ambassadeurs van Tsjechië en Slowakije, en met het Tsjechisch Centrum in Rotterdam. Vanuit deze laatste organisatie trad conservator Radek Vana op als jurylid voor de glaskunstwedstrijd, die in 2024 zal worden afgerond.

In het bijzonder te noemen is het bezoek op 17 maart 2023 van bisschop Theodor Clemens en twintig andere bisschoppen van de Evangelische Brüder-Unität, ook wel de Hernhutter Brüdergemeine. De bisschoppen, van allerlei nationaliteiten, waren in Nederland vanwege een conferentie. Bestuurslid Helena Verhoef en directeur Eva Moraal verwelkomden de groep en waren blij verrast met de afsluitende hymne die de bisschoppen zongen in de kapel.

Op 24 en 25 juni vond de jaarlijkse conferentie plaats van de internationale Comenius Academic Club in het Comenius Museum & Mausoleum.

De club is onderdeel van de Tsjechische en Slowaakse 'Solidarity Council' (CCSC), een onafhankelijke non-profit culturele instelling uit New York City. De Club houdt zich bezig met belangenbehartiging op verschillende gebieden: de organisatie en financiering van wetenschap, gezondheidszorg, economie, onderwijs, geesteswetenschappen en cultuur. Ze verbinden onderzoekers en besluitvormers met elkaar en werken publieksgericht.

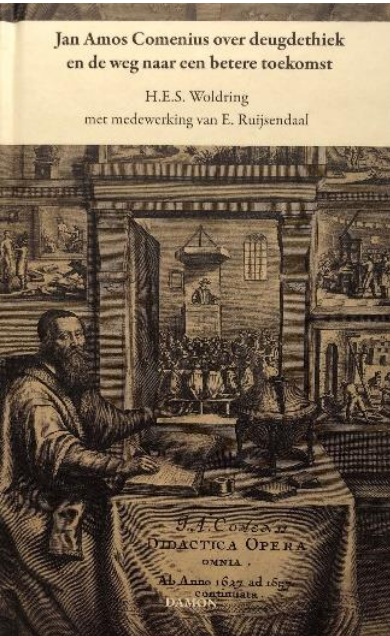
Op zaterdag opende voorzitter prof. Karel Raška de conferentie. Dr. Eva Moraal, directeur van het Comenius Museum, gaf een introductie over het museum. Op zondag 25 juni gaf dr. John Exalto, bestuurslid, een lezing over de wisseltentoonstelling 'Comenius en De Geer in oorlog en vrede; de vele gezichten van de Dertigjarige Oorlog.'

3.4. Activiteiten: lezingen & publicaties

Er zijn in 2023 verscheidene publicaties, lezingen en andere activiteiten geweest. Hieronder enkele van de belangrijkste.

Publicaties

Emeritus professor Henk Woldring schreef een klein wetenschappelijk werk over Comenius. In *Jan Amos Comenius over deugdethiek en de weg naar een betere toekomst* met medewerking van E. Ruijsendaal staat Comenius' deugdethiek centraal. Het boek is opgedragen aan alle vrijwilligers van het Comenius Museum, met grote dank voor hun inzet.

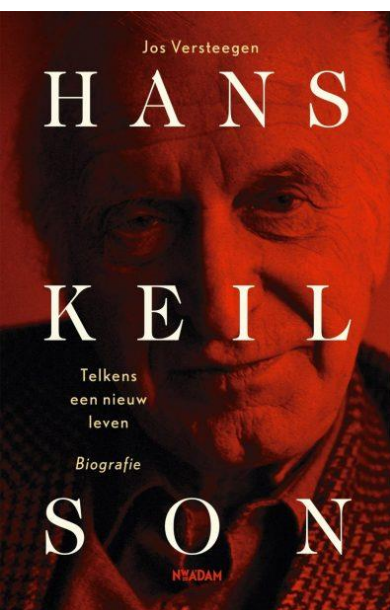
Lezingen

Op 1 juni vertelde biograaf en dichter Jos Versteegen in het Comenius Museum over schrijver en psychiater Hans Keilson en zijn band met medevluchteling Jan Amos Comenius. Versteegen publiceerde dit jaar onder *Hans Keilson. Telkens een nieuw leven* (Nieuw Amsterdam, 2023), dat grote belangstelling trok.

Vluchtelingen zijn van altijd en lijken elkaar door de eeuwen heen te 'vinden'. In de jaren dertig van de vorige eeuw zag de toen nog onbekende Duits-Joodse schrijver Hans Keilson zich gedwongen zijn thuis te verlaten en naar Nederland te vluchten. Daar vond hij een nieuw thuis, én een geestverwant in Jan Amos Comenius, die net als hij door vervolging op de vlucht was geslagen. Op de drukke bijeenkomst vertelde Jos Versteegen over Keilsons turbulente leven en over zijn fascinatie met medevluchteling Comenius, die hij een 'groten mensenvriend, pacifist' noemde.

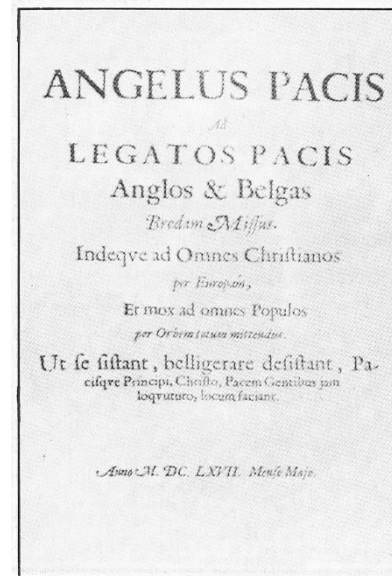
Jos Versteegen vertelt over Hans Keilson

Op 14 juni, aansluitend bij de huidige wisseltonstentoonstelling “Comenius en De Geer in oorlog & vrede”, gaven historici drs. Lotte van Hasselt en dr. John Exalto, ieder een lezing waarin verschillende aspecten van de Dertigjarige Oorlog (1618-1648), de 17e- eeuwse vluchtelingenproblematiek en Comenius’ denken en handelen in zijn geschriften, naar voren kwamen.

Lotte van Hasselt vertelde over haar onderzoek naar protestantse vluchtelingen uit het Koninkrijk van Bohemen en het Paltsgraafschap, en hoe zij probeerden vanuit alle hoeken steun te krijgen. Ook Comenius en de Broedergemeente ondernamen dergelijke acties.

John Exalto richtte zijn blik op Comenius’ vredesideeën en -werk, met name het vredestraktaat *Angelus pacis* uit 1667, dat Comenius schreef in een poging de onderhandelingen te beïnvloeden die de Tweede Engels-Nederlandse Oorlog moesten beëindigen.

3.5 Subsidies

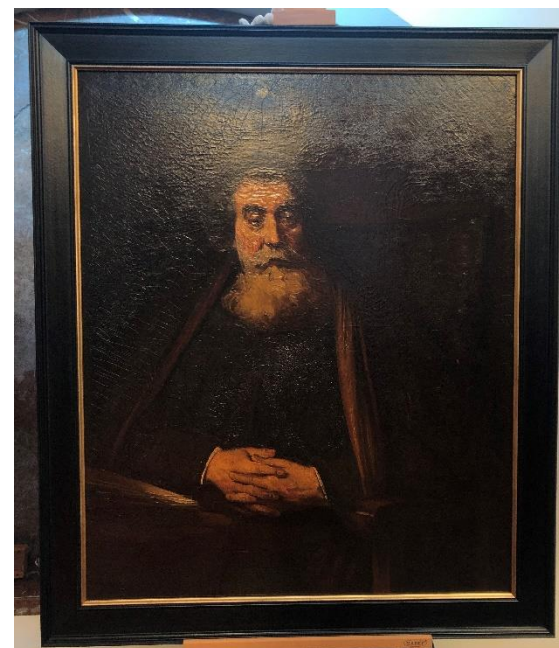

In september werd bekend dat Stichting Comenius Museum een Erfgoedstarterssubsidie van het Mondriaanfonds kreeg toegekend. Deze grote subsidie stelt ons in staat voor 21 maanden drie dagen per week een Erfgoedstarter in dienst te nemen. Omdat het Comenius Museum zich graag verder professionaliseert is ingezet op een medewerker Educatie & Presentatie.

De nieuwe medewerker start in februari 2024 en zal ons helpen ons educatieve en presentatiebeleid de 21^e eeuw in te trekken, en zich richten op het diverseren en groter maken van ons publiek.

De Lakeland Foundation maakte dit jaar heel genereus de restauratie mogelijk van onze tweede vroeg 20^e-eeuwse kopie naar Rembrandts Oude Man. Dit schilderij stelt, naar algemeen wordt aangenomen, Jan Amos Comenius voor. RvA-lid Henk Roos vond voor de tweede keer een kopie van het doek, en samen met bestuurslid John Exalto zocht hij naar wegen om het doek te restaureren. Het is een belangrijk stuk voor de museumcollectie en het Museum is Lakeland Foundation zeer erkentelijk voor hun financiële bijdrage.

Op 3 november werd het gerestaureerde doek onthuld door twee bestuursleden van de Lakeland Foundation. Henk Roos presenteerde een interessante lezing over de twee kopieën en de zeer waarschijnlijke schilder Nicholas Loeff. Een publicatie volgt.

De Oude Man - naar Rembrandt

Op de valreep van het jaar ontving het Comenius Museum een Erfgoedvrijwilligerssubsidie van het Cultuurfonds. Inzet was de vraag vanuit de vrijwilligers zelf naar belangrijke materiële ondersteuning van verscheidene werkgroepen. Zo kunnen zij hun taken beter en met meer enthousiasme blijven uitvoeren.

Camera's, bekabeling voor geluids- en videoinstallatie, een afwasmaschine en een museumstofzuiger behoren vanaf 2024 tot onze museale uitrusting.

Grote dank aan alle subsidieverstrekkers voor deze versterking van de culturele sector.

3.6. Regionale samenwerking

De samenwerking met erfgoedcoördinator Laura Grijns is dit jaar met grote tevredenheid voortgezet. Het jaar 2023 stond in het teken van de vrijwilliger. Middels de grootschalige campagne *Schatbewaarders & Museumhelden* heeft het Comenius Museum er 8 nieuwe vrijwilligers bij gekregen. De Grote Gooise Vrijwilligersdag op 20 november 2023 was een succes. Daar volgden vrijwilligers verschillende workshops op het gebied van o.a. rondleiden, podcasts en collectie. Daarnaast is het Museum Laura Grijns heel erkentelijk voor haar expertise bij het schrijven van de Mondriaan-subsidieaanvraag.

Joyce van Loon, de door het Mondriaanfonds gesubsideerde tweemaandelijke collectiemedewerker, vertrok per 1 juni. Zij hielp de vaste collectiemedewerkers met het nieuwe collectieregistratiesysteem Axiell en werkte aan de benodigde documenten voor de museumregistratie. Er was voor haar helaas geen vervanging, maar zij heeft haar werk goed overgedragen aan directie en collectiemedewerkers. Het collectieplan is afgerond en het CHV-plan is in gang gezet; dit zal in 2024 verder worden aangepast en toegepast op het Comeniusmuseum. De documentatie voor de museumregistratie is lopende.

3.7. Vrijwilligers

Werkgroepen

Diverse werkgroepen hebben in 2023 weer essentieel werk verricht voor het museum. De werkgroep Bibliotheek boekte voortgang in de (her)ordering van de bibliotheek in Axiell. Werkgroep Collectie & Archief hield zich o.a. bezig met een standplaatscontrole, het uitzoeken van de audio-visuele materialen in de museumcollectie, en beantwoordde vragen van en gaf advies aan geïnteresseerden. De werkgroep Rondleidingen zag een verdubbeling van het aantal rondleidingen in 2023 naar 23, met bijna 1000 bezoekers in totaal. De werkgroep Techniek heeft het museum weer goed up to date gehouden, en een bijzondere bijdrage geleverd aan het realiseren van het tentoonstellingsontwerp van de tijdelijke tentoonstelling. Ten slotte hebben de werkgroepen Gastvrouwen en Baliemedewerkers zoals altijd hartelijk al onze bezoekers ontvangen en goed verzorgd.

De eerder genoemde toegekende Erfgoedvrijwilligerssubsidie van het Cultuurfonds voorziet in belangrijke materiële ondersteuning van een groot deel van de werkgroepen, zodat zij blijvend en met meer plezier en expertise hun werk kunnen uitvoeren.

Het Comenius Museum is bijzonder dankbaar voor en trots op al zijn vrijwilligers. We hebben de vrijwilligers in het najaar, na de tweede Algemene Vrijwilligersvergadering, een gezellig samenzijn aangeboden met een informele Comenius Quiz, gevolgd door een stampotbuffet. Tijdens de jaarlijkse Kerstborrel nodigden we het Dickens Koor uit om het belangrijke samenzijn op te luisteren. Ook werden er dit jaar maar liefst 8 jubilarissen in het zonnetje gezet.

3.8. Bezoekersaantallen

2011	7773
2012	4667
2013	11305
2014	5688
2015	6196
2016	5754
2017	4975
2018	5497
2019	10127
2020	1689
2021	5884
2022	3495
2023	4813

Tijdens Open Monumentendag (10 september) bezochten 101 personen het museum.

Filosofentegel voor het Huis met de Hoofden, Keizersgracht 123, op 26 juni 2020 gerealiseerd door het Comenius Museum in samenwerking met de Vrijheid van Amsterdam.

4. Organisatie en beleid

4.1. Organisatie

Het Comenius Museum en Mausoleum wordt bestuurd door de Stichting Comenius Museum en heeft een overeenkomst met de Tsjechische overheid en de gemeente Gooise Meren. De Stichting Comenius Museum is een onafhankelijke en zelfstandige juridische entiteit met een eigen doelstelling.

De Tsjechische regering verzorgt via het budget van het Comenius Museum in Uherský Brod de basisfinanciering van de kosten gemoeid met het dagelijks beheer van het mausoleum en de bedrijfsvoering van het museum. Het mausoleum wordt onderhouden door het Rijksvastgoedbedrijf, terwijl het gebouw van het museum ter beschikking wordt gesteld door de gemeente Gooise Meren.

Een en ander is geregeld in een op 1 december 2004 getekende samenwerkingsovereenkomst tussen het Comenius Museum te Uherský Brod (onder supervisie van het Tsjechische Ministerie van Cultuur), de Stichting Comenius Museum en de toenmalige gemeente Naarden.

Zorg voor de instelling: Mutual Cooperation Agreement

Het bestuur heeft in 2018 in Praag overleg gevoerd over de voortzetting van het 'Mutual Cooperation Agreement' tussen de Tsjechische overheid, de gemeente Gooise Meren en de Stichting. De nieuwe gemeente Gooise Meren heeft de terbeschikkingstelling van het museumgebouw aan de Stichting Comenius Museum gewaarborgd. De samenwerking, zoals voorgaande jaren met de gemeente Naarden, is door de gemeente Gooise Meren overgenomen en voortgezet.

Museumregister

Het museum beheert een eigen collectie voorwerpen en schilderijen gerelateerd aan Comenius, een eigen bibliotheek met werk van en over Comenius en zijn gedachtegoed, een eigen archief dat teruggaat tot de oprichting in 1892 en een verzameling documentatie. Het Comenius Museum is sinds het jaar 1997 geaccrediteerd bij het Nederlandse Museumregister en bleek bij de laatste audit in 2015 opnieuw te voldoen aan de eisen voor accreditatie.

Bestuur

Het Algemeen Bestuur telt acht leden. De leden worden benoemd voor een periode van vijf jaar. Hun aftreden is bij rooster geregeld.

Voorzitter: drs. J. Landsaat (vanaf juli werden zijn taken tijdelijk overgenomen door de vice-voorzitter)

Vice-voorzitter: dr. J. Exalto

Secretaris: drs. H. Verhoef-Musílková

Penningmeester: H. Rörik

Algemeen bestuurslid: S.J. Earle

Algemeen bestuurslid: J.P. Neven

Algemeen bestuurslid: drs. S.G. Sap-van Saane

Algemeen bestuurslid: R.V. Smelt-Verheul

Algemeen bestuurslid: J. Vytopil

Raad van Advies

De leden van de Raad van Advies worden door het bestuur benoemd. De Raad bestaat uit de volgende leden:

Drs. M. Arkesteijn-van Willigen, voorzitter

Dr. J. Dane, hoofd Collecties en Onderzoek, Nationaal Onderwijsmuseum Dordrecht

Mr. B.O. Dittrich, lid van de Eerste Kamer namens D66

P.J. Goedhart, onderwijskundige en Tsjechiëkenner

Drs. J.C. Henneman, voormalig Nederlands ambassadeur te Praag

Prof. dr. B. Naarden, emeritus hoogleraar Ruslandkunde Universiteit van Amsterdam

Prof. dr. A.L.T. Notten, emeritus hoogleraar sociale agogiek Vrije Universiteit Brussel

Mw. drs. P. Reijnoudt-Post, directeur Nationaal Onderwijsmuseum Dordrecht

H.J. Roos, oud-docent Comenius College Hilversum

Prof. dr. E. Ruijsendaal, bijzonder titularis BeNeLux – Universitair Centrum

J. Sadilek, ondernemer en bankdirecteur in Nederland en Tsjechië

Dr. J. Sylvester, bestuurder en Dijkgraaf van Amstel en Vecht

Dr. L.J. Wagenaar, oud-conservator Amsterdam Museum

Directie

Sinds 1 februari 2023 is dr. E.M. Moraal als directeur aan het museum verbonden voor 0,5 fte.

Medewerkers

Dankzij de grote inzet van ruim dertig vrijwillige medewerkers is het mogelijk om de deuren van het museum en het mausoleum zes dagen per week voor het publiek te openen.

Beloningsbeleid

De bestuursleden en leden van de Raad van Advies van de Stichting Comenius Museum ontvangen geen vacatiegeld. Zij worden in de gelegenheid gesteld kosteloos deel te nemen aan activiteiten die het Comenius Museum organiseert. Zij ontvangen geen andere vergoedingen dan feitelijk gemaakte onkosten die in direct verband staan met hun functioneren als bestuurslid c.q. lid van de Raad van Advies. De overige vrijwilligers ontvangen een passende vergoeding conform de wettelijke regels.

ANBI

Naam instelling: Stichting Comenius Museum

Fiscaal nummer: 003078991

KvK nummer: 41192532

Adres: Kloosterstraat 33

1411 RS Naarden

Tel.: 035 – 6943045

E-mail: info@comeniusmuseum.nl

4.2. Beleid

Het Comenius Museum is een instelling ten dienste van de samenleving en haar ontwikkeling, toegankelijk voor het publiek, niet gericht op het maken van winst, die de materiële getuigenissen van en over Comenius, zijn gedachtegoed en zijn omgeving verwerft, behoudt en wetenschappelijk onderzoekt, presenteert en hierover informeert voor doeleinden van studie, educatie en genoegen.

Het museum heeft de ambitie om uit te groeien van Comenius Museum naar Comenius Kenniscentrum. Het beleidsplan laat zich in hoofdlijnen vertalen in de wijze waarop het museum invulling wil geven aan deze ambitie en waar zij dan voor heeft te zorgen.

De zorg voor de instelling

De basis van de instelling is gelegen in het mausoleum waar Comenius begraven ligt en het inpandig verbonden museum dat over een collectie, archief, bibliotheek en documentatie beschikt. Het museum is een in het Museumregister geregistreerd museum.

De zorg voor de collectie

Sinds het ontstaan in 1892 is een museale collectie ontstaan rond de persoon en het werk van Jan Amos Comenius. Naast de museale collectie beschikt het museum over een eigen instellingsarchief vanaf 1892, een gespecialiseerde bibliotheek en documentatie. De museale collectie is grotendeels geregistreerd in Axiell. Aan de registratie van het archief, de bibliotheek en de documentatie wordt momenteel gewerkt. Vervolgens zullen de geconstateerde leemten in de collectie zoveel mogelijk worden aangevuld om de basis voor de kenniscentrumfunctie te versterken.

De zorg voor het publiek

Het museum stelt de persoon en het werk van Comenius centraal en maakt daarbij gebruik van haar collecties en contacten. Met tentoonstellingen en andere publieksactiviteiten zoals rondleidingen, educatieve programma's, lezingen, conferenties, publicaties, de Comeniusdag en Comeniusprijs, met sociale media en de website weet het museum uiteenlopende groepen belangstellenden en belanghebbenden te bedienen. Door samenwerking met instellingen op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal terrein zal het museum voor het publiek herkenbaarder worden als informant en vraagbaak over Comenius en daartoe ook nieuwe producten en diensten ontwikkelen.

De zorg voor de organisatie

Het Comenius Museum is in essentie een vrijwilligersorganisatie. Zowel het meewerkend bestuur als de circa 30 medewerkers in allerhande werkgroepen dragen onbezoldigd de museumorganisatie. Er is een staf van bescheiden omvang (parttime directeur) en het museum huurt enkele zzp'ers op regelmatige basis in (techniek en ontwerp).

Om aan de groeiende belangstelling en de geformuleerde ambities vorm te kunnen geven zal het netwerk van kennis en kennissen van het museum worden uitgebreid. Daarbij zal de bedrijfsvoering gericht zijn op samenwerking met externe partners en kostenefficiëntie om met beperkte budgetten zoveel mogelijk van de voornemens te realiseren.

5. Financiën

De Stichting Comenius Museum zou haar werkzaamheden niet kunnen uitvoeren zonder de genereuze steun van verschillende subsidiegevers. Wij danken in het bijzonder:

Ministerie van Cultuur, Tsjechië

Ministerie van Buitenlandse Zaken, Tsjechië

Muzeum Jana Amose Komenského, Uherský Brod, Tsjechië

Gemeente Gooise Meren

Mondriaanfonds

Cultuurfonds

Lakeland Foundation

Vrienden van Comenius

NeWoMij Naarden

Hieronder volgt een kort financieel verslag van het jaar 2023 ontleend aan de jaarrekening 2023. Voor een volledig overzicht wordt hiernaar verwezen.

1. Balans per 31 december 2023

Activa

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
<i>Materiele vaste active</i>	1.261	1.766
<i>Voorraad winkel</i>	1.500	1.500
<i>Omzetbelasting</i>	4.203	2.452
<i>Liquide middelen</i>	<u>141.952</u>	<u>72.280</u>
	148.916	77.998
Passiva		
<i>Eigen vermogen</i>	53.684	52.676
<i>Voorziening</i>		
Voorziening onderhoud monument Masaryk	5.795	5.795
Voorziening vernieuwing museum	<u>6.950</u>	<u>6.950</u>
	12.745	12.745
<i>Schulden op korte termijn</i>	<u>82.487</u>	<u>12.577</u>
	148.916	77.998

2. Exploitatierekening 2023

Opbrengsten

	<u>2023</u>	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	<u>begroting</u>	<u>uitkomst</u>	<u>uitkomst</u>
Subsidies			
subsidie gemeente Naarden huur pand	45.600	45.600	45.600
subsidie Tsjechische Republiek	84.500	84.500	84.500
subsidie idem variabel deel	15.000	30.000	2.200
projectsubsidie Tsjechische Republiek	<u>7.000</u>	<u>10.059</u>	<u>12.150</u>
	152.100	170.159	144.450
Inkomsten			
rente	-	19	
donaties	1.000	-	1.189
entreegelden	20.500	21.855	13.453
resultaat winkelverkoop	1.500	2.164	1.510
bijdrage vrienden van Comenius	3.000	2.067	2.398
overige ontvangsten	<u>1.000</u>	<u>1.416</u>	<u>591</u>
	27.000	27.521	19.141
	<u>179.100</u>	<u>197.680</u>	<u>163.591</u>
Kosten			
personeel	61.500	54.819	44.271
huisvesting	76.600	86.459	84.702
afschrijvingen	500	505	505
tentoonstellingen en manifestaties	20.500	34.372	13.540
algemene kosten	<u>20.000</u>	<u>20.517</u>	<u>20.380</u>
	179.100	196.672	163.398
Resultaat boekjaar	-	1.008	193

Stichting Comenius Museum Naarden

Financieel verslag 2023

25 februari 2024

Stichting Comenius Museum Naarden

Financieel verslag 2023

Inhoudsopgave

- 1 Balans per 31 december 2023
- 2 Exploitatierekening 2023
- 3 Algemene toelichting
- 4 Toelichting op de balans
- 5 Toelichting op de exploitatierekening

Stichting Comenius Museum, Naarden

1. Balans per 31 december 2023

Activa

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
<i>Materiele vaste active</i>		
Fiets	1.261	1.766
<i>Vorraad winkel</i>	1.500	1.500
<i>Vorderingen</i>		
Omzetbelasting	4.203	2.452
<i>Liquide middelen</i>	141.952	72.280
	<u>148.916</u>	<u>77.998</u>

Passiva

<i>Eigen vermogen</i>	53.684	52.676
<i>Voorziening</i>		
Voorziening onderhoud monument Masaryk	5.795	5.795
Voorziening vernieuwing museum	<u>6.950</u>	<u>6.950</u>
	12.745	12.745
<i>Schulden op korte termijn</i>		
Loonheffing	797	-
Pensioenpremie	242	-
Te betalen en vooruitontvangen	<u>81.448</u>	<u>12.577</u>
	82.487	12.577
	<u>148.916</u>	<u>77.998</u>

Stichting Comenius Museum, Naarden

2. Exploitatierkening 2023

Opbrengsten		2023		2022		2022
		<u>begroting</u>		<u>uitkomst</u>		<u>uitkomst</u>
Subsidies						
subsidie gemeente Naarden huur pand	45.600		45.600		45.600	
subsidie Tsjechische Republiek	84.500		84.500		84.500	
subsidie idem variabel deel	15.000		30.000		2.200	
subsidiebijdrage Prins Bernard Fonds	-		-		-	
projectsubsidie Tsjechische Republiek	7.000		10.059		12.150	
		<u>152.100</u>		<u>170.159</u>		<u>144.450</u>
Inkomsten						
rente	-		19		-	
donaties	1.000		-		1.189	
entreegelden	20.500		21.855		13.453	
resultaat winkelverkoop	1.500		2.164		1.510	
bijdrage vrienden van Comenius	3.000		2.067		2.398	
overige ontvangsten	1.000		1.416		591	
		<u>27.000</u>		<u>27.521</u>		<u>19.141</u>
		<u>179.100</u>		<u>197.680</u>		<u>163.591</u>
Kosten						
personeel	61.500		54.819		44.271	
huisvesting	76.600		86.459		84.702	
afschrijvingen	500		505		505	
tentoonstellingen en manifestaties	20.500		34.372		13.540	
algemene kosten	20.000		20.517		20.380	
		<u>179.100</u>		<u>196.672</u>		<u>163.398</u>
Resultaat boekjaar		-		1.008		193

Stichting Comenius Museum, Naarden

3. Algemene toelichting

Grondslagen van waardering en van bepaling van het resultaat

Materiele vaste activa

De materiele vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen gebaseerd op de geschatte levensduur.

Indien donaties worden ontvangen voor de aanschaf van materiele vaste activa worden deze donaties in mindering gebracht op de aanschafwaarde en wordt er alleen afgeschreven op een eventuele restant

Vorraden

de voorraden zijn gewaardeerd tegen kostprijs , rekeninghoudend met incourantheid

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Kosten

De kosten worden berekend op basis van historische kosten en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Stichting Comenius Museum, Naarden

4. Toelichting op de balans

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Materiele vaste active		
Fiets		
Aanschaf Batavus elektrische fiets	2.524	2.524
Afschrijving begin boekjaar	-758	
Afschrijving boekjaar	-505	
	<u>-1.263</u>	<u>-758</u>
	1.261	1.766
Liquide middelen		
Hieronder zijn verantwoord		
Kas	1.051	1.512
Rabobank	11.965	11.266
Rabobank , subsidierekening	436	2.302
Rabobank , rendementsrekening	128.500	57.200
	<u>141.952</u>	<u>72.280</u>
Algemene reserve		
Saldo 1 januari	52.676	52.481
Resultaat boekjaar	1.008	195
	<u>53.684</u>	<u>52.676</u>
Voorziening onderhoud monument Masaryk		
Op 18 december 2015 werd het Comenius Museum juridisch eigenaar van het monument "tomas G.Masaryk en Rotterdam".Van de initiatiefnemers werd een bedrag ontvangen ter dekking van verzekering en onderhoud voor de komende jaren	5.795	5.795
Voorziening vernieuwing museum		
Op korte termijn zijn enkele vernieuwingsprojecten voorzien Voor de financiering hiervan wordt getracht de benodigde gelden bijeen te brengen via subsidies, bijzondere ontvangsten etc	6.950	6.950
Te betalen en vooruitontvangen		
Hieronder is gerangschikt :		
Toezegging voor inrichten Wunderkammer	2.500	1.500
Toezeggingen voor Comeniusdag	9.038	5.000
Toezegging voor Labyrinth van de wereld	-	5.000
Toezegging voor tentoonstelling 2024	5.000	-
Huur gebouw	45.600	-
Crediteuren	3.310	1.077
Te betalen kosten	16.000	-
	<u>81.448</u>	<u>12.577</u>

Stichting Comenius Museum, Naarden

5. Toelichting op de exploitatierekening

	2023 begroting	2023 uitkomst	2022 uitkomst
Winkelresultaat			
Verkopen	2500	3.113	2.686
Kostprijs verkopen	-1000	949-	1.176-
	1500	2.164	1.510
Overige ontvangsten			
Zaalhuur en verzorgen vergaderingen	1.000	1.416	591
Personeel			
Salarissen	38.000	28.300	27.560
Ziekengeld	-	-	-
Doorberekend salaris naar kosten tentoonstellingen en manifestaties	-7.000	7.000-	7.000-
Vrijwilligers	14.000	11.857	12.008
Sociale lasten	6.000	5.973	4.494
Pensioenpremie	3.500	1.778	793
Reiskosten personeel	2.000	4.245	2.191
Overige personeelskosten	5.000	9.666	4.225
	61.500	54.819	44.271
Huisvesting			
Huur	45.600	45.600	45.600
Energie	10.000	15.767	20.142
Schoonmaak	6.500	5.082	5.163
Beveiliging	3.000	2.402	7.653
Onderhoud	10.000	17.129	5.694
Overige	1.500	479	450
	76.600	86.459	84.702

Stichting Comenius Museum, Naarden

5. Toelichting op de exploitatierekening

			2023 begroting	2023 uitkomst	2022 uitkomst
Tentoonstellingen en manifestaties					
Comenius en De Geer	20-4-2022	15-9-2023		31	5.943
Labyrinth Comenius & Huptych	19-10-2023	25-8-2024		6.799	5.000
Tentoonstelling met werktitel Educatie	15-9-2024	1-9-2025		5.000	-
Viering geboortedag Comenius "Comeniusdag"				14.786	12.947
Inrichten Wunderkammer				1.000	-
Project schilderij De oude man				24	-
Boekje Frijthoff				-	1.264
Lezingen				245	451
opening vaste tentoonstelling				1-	285
Symposium 2020				-	12.500-
Symposium t.g.v.uitkomen boek pansofie Comenius				-	4.916-
Collectie en tentoonstellingsmaterialen				1.337	1.215
Communicatie / website				5.151	3.851
			20.500	34.372	13.540
Algemene kosten					
Administratiekosten			400	1.057	996
Kantoorbenodigdheden			1.000	622	330
Telefoon			500	420	564
Porti minus doorberekend			200	34	230
Computerkosten			4.500	5.541	6.004
bankkosten			300	1.044	908
Lidmaatschappen			1.000	854	1.105
Verzekeringen			4.000	4.795	4.319
Reis-, verblijfkosten personeel, dienstreizen			1.000	421	787
Huishoudelijke kosten			1.350	797	632
Bestuurskosten			750	432	-
Overleg Uhersky Brod			5.000	4.500	4.505
			20.000	20.517	20.380